

Шаноўныя госці!
Сёння на пасяджэнне выніковай калегіі запрошаны амаль што чатыры сотні прадстаўнікоў з шасцідзясяціцітысячнага калектыву работнікаў сферы культуры. Карыстаючыся момантам, хачу перш за ўсё выказаць праз вас усім вялікую падзяку за плённую працу на карысць нацыянальнай культуры.

Галоўнымі мэтамі нашага прадстаўнічага сходу з'яўляюцца пад'яздненне вынікаў дзейнасці арганізацый культуры ў 2013 годзе і вызначэнне задач развіцця культуры Беларусі на 2014 год ды бліжэйшую перспектыву.

Як і раней, сфера культуры ў нашай краіне ў 2013 годзе з'яўлялася прыярытэтам дзяржаўнай палітыкі. Міністэрствам культуры было арганізавана выкананне ўсіх даручэнняў Кіраўніка дзяржавы, якія прагучалі ў штогадовым Пасланні беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу:

— рэалізавалася Дзяржаўная праграма адраджэння тэхналогій і традыцыйнай выработы ступціх паясоў і раз-

Выступленне на выніковай калегіі "Аб рабоце арганізацый культуры ў 2013 годзе і задачах на 2014 год"

прысуджаны, адпаведна, 3 і 5 выбітным дзяскам культуры і мастацтва.

Пэралік нашых агульных дасягненняў можна было б доўжыць бясконца, але ж хацеў бы зараз зсяродзіць вашу ўвагу на рэчах больш празаічных, ды вельмі важных для функцыянавання галіны культуры, такіх як эканоміка, фінансы, права, матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне, колькасць паказчыкі дзейнасці нашых арганізацый і ўстановаў.

Фінансава-эканамічныя паказчыкі мінулага года

У 2013 годзе аб'ём бюджэтных сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва) склаў 0,52% ад валавога ўнутранага прадукту (2012 год — 0,51%).

Пазабюджэтныя даходы ў арганізацыйнай сістэме Міністэрства культуры склалі 824,6 млрд. рублёў, што ў 1,5 раза больш у параўнанні з 2012 годам. Каля 80% пазабюджэтнага даходу забяспечвалася выручкай ад аказання платных паслуг насельніцтву.

аб'ёмам фінансавання ў памеры 277 651,033 млн. рублёў. Выдзеленыя сродкі асвоены ў поўным аб'ёме.

Работы вяліся на 12 аб'ектах — у тым ліку, рэканструкцыі з рэстаўрацыяй Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы (аб'ект уведзены ў эксплуатацыю ў жніўні 2013 года), рэканструкцыі Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" (уведзены ў эксплуатацыю аўтабаза Мінкультуры і аўтацэх Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" у чэрвені 2013 года, першы пускавы комплекс галоўнага корпуса — у лістападзе 2013 года), шэрагу палацава-паркавых ансамбляў, культурных будынкаў, будынкаў устаноў адукацыі.

Для правядзення капітальнага рамонтнага ў 2013 годзе ва ўстановах культуры былі выдаткаваны сродкі ў суме 57 672,0 млн. рублёў, якія таксама былі вылучаны ў поўным аб'ёме.

У 2013 годзе для арганізацый культуры рэспубліканскага падпарадкавання набыты музычныя інструменты, кінатэхналагічнае абсталяванне, гукаўзмацняльная і асвятляльная апаратура на агульную суму каля 17

млрд. рублёў (у 2010-м — 4,6 млрд. рублёў). Выдзеленыя сродкі асвоены ў поўным аб'ёме.

Для Бельдзяржфілармоніі закуплены музычныя інструменты на суму 3,7 млрд. рублёў (у тым ліку адрамантаваны вялікі арган), для сімфанічнага аркестра Вялікага тэатра оперы і балета — на суму 3,8 млрд. рублёў.

Вытворчымі прадпрыемствамі галіны распрацаваны Пляны мадэрнізацыі на 2013 — 2015 гады.

У адпаведнасці з гэтымі плянамі ў пераліку тэхнічных мерапрыемстваў на 2013 год было набыццё абсталявання і рамонтна-будаўнічыя работы на суму 10,7 млрд. рублёў, з якіх 8,6 млрд. рублёў — на мадэрнізацыю матэрыяльна-тэхнічнай базы Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм".

У 2013-м, які быў абвешчаны ў Беларусі годам беражлівасці, у рамках рэалізацыі Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 3 распрацаваны і выкананы: галіновая праграма Міністэрства культуры па энергазберажэнні на 2013 год і праграма па эканоміі светлых нафтапрадуктаў. У выніку эканомія ад укаранення

Выпрацоўка новых падыходаў: эканамічная эфектыўнасць, культурная ідэнтнасць, імідж краіны

віцця вытворчасці нацыянальнай сувеніраў прадукцыі "Слуцкія паясы" на 2012 — 2015 гады.

— вялася будоўля і адначасова ажыццяўляўся мантаж новай экспазіцыі Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны;

— у новым фармаце прайшоў XXII Міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску";

— рыхтаваліся мерапрыемствы культурнай праграмы Чэмпіянату свету па хакеі 2014 года.

Разам з тым, 2013 год быў вельмі няпросты для галіны культуры. Ён прынёс шмат выклікаў ды іспытаў, што было звязана з новымі ўмовамі гаспадарання пры правядзенні дзяржаўных закупаў тавараў, работ, паслуг. Нялёгка давалася перабудова дзейнасці цэнтральнага апарата Міністэрства, аптымізацыя сеткі ўстановаў культуры і штатнай колькасці іх работнікаў. Адчувалася нерэсурснае фінансаванне і недахоп сродкаў пры рэалізацыі гадовага плана мерапрыемстваў у галіне культуры.

Тым не менш, 2013 год стаў чарговым этапам плённай рэалізацыі прынцыпаў дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, дынамічнага развіцця яе галоўных складніках: традыцыйнай народнай творчасці, прафесійнага мастацтва класічнага ўзору, шоу-бізнесу, эксперыментальных форм сучаснай мастацкай культуры.

Пасляхова рэалізаваліся прынятыя на ўрадавым узроўні Дзяржаўныя праграмы "Культура Беларусі", "Замкі Беларусі", адраджэнне тэхналогій і традыцыйнай выработы ступціх паясоў, супрацоўніцтва з беларусамі замежжа, Праграма рэканструкцыі і тэхнічнага перааснашчэння дзяржаўных тэатраў.

Шмат намаганняў прыклапі работнікі культуры, майстры мастацтваў пад час рэалізацыі грамадазначных акцый, такіх як адкрыццё Плошчы Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь, як 1025-годдзе распаўсюджвання хрысціянства на нашых землях, пад час адраджэння знакавых аб'ектаў, такіх як Палац Незалежнасці нашай краіны.

Адраджэнне будынка Купалаўскага тэатра, гучная акцыя "Магілёў — Культ-

Барыс СВЯТЛОЎ, міністр культуры Рэспублікі Беларусь

турная сталіца Беларусі і краін СНД", III Форум бібліятэкараў Беларусі і Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры", Міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", свята "Купалле", культурная праграма свята "Дажынкi" ў Жлобіне Гомельскай вобласці, Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне Мінскай вобласці, тэатральны фестываль "Белая вежа" ў Брэсце, Мінскі міжнародны кінафорум "Лістапад", Міжнароднае свята-фэст тэатральнага ляльчнага мастацтва "Лялькі над Нёманам" у Гродне — такі, далёка не поўны, пералік асноўных культурных падзей мінулага года.

Плённая праца дзячаў культуры была адзначана ў 2013 годзе самымі высокімі дзяржаўнымі ўзнагародамі. Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяскам культуры і мастацтва былі ўганараваны 3 выдатныя майстры мастацтваў, 11 творчых калектываў і калектываў арганізацый культуры. Дзяржаўную прэмію Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктурнай атрымалі 4 дзяска культуры. Ганаровыя званні "Народны артыст Беларусі" і "Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь"

У 2013 годзе сума спонсарскай дапамогі склала 37,8 млрд. рублёў і вырасла ў параўнанні з 2012 годам у 1,6 раза.

Удзельная вага пазабюджэтных крыніц (уклучаючы спонсарскую дапамогу) на рэалізацыю культурных мерапрыемстваў склала 59% (42,3 млрд. рублёў) ад агульных выдаткаў на іх правядзенне (у 2012 годзе — 50%, 29,4 млрд. рублёў).

У 2013 годзе расходы на культуру з разліку на аднаго жыхара ў сярэднім па рэспубліцы склалі 2,9 базавай велічыні пры ўстаноўленым нарматыве 1,3 базавай велічыні.

У 2013 годзе аб'ём экспарту паслуг, на жаль, склаў толькі 4,8 млн. дол. ЗША; пры гэтым сальда па знешнім гандлі паслугамі — станоўчае: 0,75 млн. дол. ЗША.

Сярэдняя заробатная плата работнікаў культуры за 2013 год склала 3 187,4 тыс. рублёў. Зараз узровень сярэднямесячнай заробатнай платы работнікаў культуры да сярэдняй заробатнай платы па рэспубліцы складае 62%. Тэндэнцыя зніжэння на працягу апошніх гадоў гэтага працэнта выклікае асаблівую заклапочанасць.

Матэрыяльна-тэхнічная база сферы культуры

У Дзяржаўную інвэстыцыйную праграму на 2013 год былі ўключаны 17 аб'ектаў устаноў культуры з

энергазберагальных мерапрыемстваў склала 3,5 тыс. тон умоўнага паліва.

Заканадаўства

У 2013 годзе быў прыняты шэраг нарматыўных прававых актаў, якія спрыяюць далейшаму ўдасканаленню адносін у сферы культуры. Вылучы найбольш значныя з іх.

Быў прыняты Закон Рэспублікі Беларусь "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь аб народным мастацтве, народных промыслах (рамёствах)", я прадугледжвае аднолькавыя дзяржаўныя гарантыі дзейнасці ў сферы народнай творчасці, народных промыслаў (рамёстваў) незалежна ад арганізацыйна-прававой формы яе ажыццяўлення.

У мэтах забеспячэння высокага мастацкага ўзроўню культурна-відовішчых мерапрыемстваў, абароны інтарэсаў грамадзян, якія наведваюць такія мерапрыемствы, прыняты Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 чэрвеня 2013 г. № 257, якім прадугледжана неабходнасць атрымання пасведчання на права арганізацыі і правядзення культурна-відовішчнага мерапрыемства. Дзяржаўная пошліна за выдачу пасведчання залічваецца ў спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, што дазваляе атрыманыя сродкі накіроўваць на падтрымку таленавітай моладзі, рэалізацыю культурных праектаў.

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 чэрвеня 2013 г. № 270 выпускаюцца дзяржаўныя устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў сферы культуры прадстаўляюцца магчымасць адпрацаваць тэрмін абавязковай работы па размеркаванні пасля навучання ва ўстановах вышэйшай адукацыі Расійскай Федэрацыі. Пэралік такіх устаноў і парадак пераарызмеркавання устаноўлены Міністэрствам культуры.

У мэтах фінансавай падтрымкі дзейнасці, што мае прыярытэтнае значэнне для развіцця Рэспублікі Беларусь, у тым ліку ў культуры,

Яскравым прыкладам папулярнасці творчасці беларускіх аўтараў і выканаўцаў з'яўляецца дзейнасць Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі М.Фінберга.

Цыркавое мастацтва

Гомельскім дзяржаўным цыркам у 2013 годзе ў рамках сумеснай дзейнасці з цыркавымі калектывамі замежжа былі паказаны 146 цыркавых праграм, якія наведана больш за 218 тысяч гледачоў. Выкананне асноўных паказчыкаў арганізацыі складала 123,5%, павялічыліся пазабюджэтныя даходы, колькасць гледачоў і праведзеных мерапрыемстваў.

Вяўленчае і манументальнае мастацтва

У 2013 годзе адбыўся юбілейны 3'езд Беларускага саюза мастакоў. Сёння Саюз налічвае 1 008 членаў Саюза і 57 маладых мастакоў і мастацтвазнаўцаў.

Пры падтрымцы Міністэрства культуры прайшла рэтраспектыўная выстаўка плакатаў з фондаў Беларускага саюза дызайнераў, створаны помнік-бюст С.Манюшку ў Чэрвені, манументальная скульптура "Баркалабайскі летапіс" у Быхаве. З поспехам прайшоў спецыяльны праект Беларусі "Дэкадзіроўка. Архетып адэкватнага часу" ў рамках V Маскоўскага біенале сучаснага мастацтва.

Для папаўнення Музейнага фонду за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту ў 2013 годзе набыты творы вяўленчага мастацтва на суму 7 12,7 млн. рублёў.

Кінематаграфія

У 2013 годзе былі праведзены граўтоўныя змены структуры дзяржаўнага кіравання беларускай кінасфэрай: Дэпартамент па кінематаграфіі пераўтвораны ва Упраўленне кінавідамастацтва Міністэрства культуры. Ліквідаваны "Беларускі відэацэнтр" шляхам далучэння да Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм".

Бюджэтная падтрымка кінематаграфіі ў мінулым годзе складала 90,9 млрд. рублёў. Нацыянальнай кінастудыяй "Беларусьфільм" было створана 11 ігравых, 46 неігравых і 5 анімацыйных стужак.

Аднак практыка арганізацыі нацыянальнай кінавытворчасці выявіла шэраг праблем, звязаных з негатаўнасцю галоўнай фільмавытворчай арганізацыі краіны — Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" — да працы ва ўмовах конкурснай сістэмы фінансавання нацыянальнай кінавытворчасці, **выявіліся недапрацоўкі ў арганізацыі сістэмнага ўзаемадзеяння з партнёрамі, а таксама камерцыйнага выкарыстання фільмаў.**

Ітае пытанне набывае асаблівую значнасць у кантэксце выканання даручэння Кіраўніка дзяржавы аб паэтапным **выхадзе Нацыянальнай кінастудыі на самаакупнасць пасьля завяршэння яе рэканструкцыі ў 2015 годзе.**

Міжнароднае супрацоўніцтва

2013 год для Міністэрства культуры быў адзначаны шэрагам мерапрыемстваў, што зрабілі свой уклад у развіццё і ўмацаванне ўзаемаразумення і даверу з замежнымі дзяржавамі, традыцыйнымі і новымі партнёрамі.

У ліпені 2013 года ў Мінску адбылося пасяджэнне Савета па культуры краін СНД, пад час якога былі разгледжаны кірункі міжкультурных сувязей.

У 2013 годзе Рэспубліка Беларусь прадоўжыла працу ў рамках

Вышупленне міністра культуры краіны на выніковай калегіі "Аб рабоце арганізацый культуры ў 2013 годзе і задачах на 2014 год"

казчыкаў, устаноўленых дзяржаўнай праграмай "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады.

2014 год вельмі адказны для нашай краіны. Ён насычаны вялікай колькасцю важных дзяржаўных мерапрыемстваў: 70-годдзе выввалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, 100-годдзе з пачатку Першай сусветнай вайны, Чэмпіянат свету па хакеі. Гэта, у рэшце рэшт, год, які папярэднічае 70-годдзю Перамогі саўецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Адным з галоўных мерапрыемстваў стане адкрыццё новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У 2014-м, які абвешчаны годам гасціннасці, перад арганізацыямі культуры ставяцца задачы па ўмацаванні сучаснага культурнага іміджа краіны з улікам нацыянальнага культурнага багацця Рэспублікі Беларусь, падрыхтоўцы разнабаковай і прывабнай афішы мерапрыемстваў для гасцей Чэмпіянату свету, стварэнні новых праграм, правядзенні мерапрыемстваў і акцый патрыятычнага гучання.

На жаль, аптымізацыя арганізацый культуры нярэдка зводзілася да касметычных мер, механічнага скарачэння вакансій. У рамках праведзенай аптымізацыі мы, відавочна, пакуль у шэрагу выпадкаў не ўсядомілі і не рэалізавалі галоўнага: не перайначылі функцыі і матэрыяльна-тэхнічныя рэсурсы паміж ўстановамі нашай сістэмы, не выключылі дубліраванне функцый і, як вынік, не стварылі ўмоў для павышэння рэнтабельнасці многіх устаноў і павышэння зароботнай платы.

Мы павінны выразна ўсвядоміць наступнае. Распачаты працэс аптымізацыі з'яўляецца неад'емнай часткай больш глабальнага працэсу — мадэрнізацыі ўсёй сферы культуры. Аб чым ідзе гаворка? Перш за ўсё — аб удасканаленні эканамічных механізмаў кіравання галінай, аб новай эканоміцы сферы культуры, аб структурнай мадэрнізацыі галіны, аб стварэнні магутнай нацыянальнай індустрыі культуры, інтэграванай у рыначныя працэсы, аб трансфармацыі сістэмы падрыхтоўкі кадраў, якая павінна адпавядаць колькасным і якасным запытам сучаснай сферы культуры,

істотным павышэнні эфектыўнасці прыкладных навуковых даследаванняў і распрацовак, што выконваюцца ў інтэрасах сферы культуры і г.д.

Рэаліі сучаснасці дыктуюць нам умовы, пры якіх гарантаванае (блізкае да 100%) бюджэтнае фінансаванне павінны мець толькі тыя арганізацыі культуры, што выконваюць сістэмаўтваральныя функцыі і адпавядаюць высокаму статусу "Нацыянальны". Пералік такіх арганізацый, якія выконваюць сваю высокую місію, павінен складаць толькі некалькі дзясяткаў адзінак. Атмасфера творчага слаборніцтва заклікана павысіць статус і прэстыж работніка культурнай установы. У спіс падобных устаноў варта ўключыць арганізацыі культуры розных тыпаў — як тэатральна-відовішчыныя, так і культурна-асветніцкія.

Гэта не азначае, што іншыя арганізацыі культуры спыняць сваё існаванне. Яны могуць і павінны захаваць свой статус, даказаўшы ўласную сацыяльную запатрабаванасць, творчую і камерцыйную граўтоўнасць. Відавочна, што з боку дзяржавы арганізацыі культуры падобных

Выпрацоўка новых падыходаў: эканамічная эфектыўнасць, культурная ідэнтычнасць, імідж краіны

прынятай ЮНЕСКА Канвенцыі аб ахове і заахвочванні разнастайнасці форм культурнага самавыяўлення.

З 23 па 25 верасня 2013 года ў Мінску праходзіў VIII Форум творчай і навукавай інтэлігенцыі дзяржаў — удзельніц СНД. 18 снежня ў Маскве адбылося сумеснае пасяджэнне Савета па гуманітарным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД і Праўлення Міжнароднага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва.

У 2013 годзе падрыхтаваны і падпісаны:

Праграма супрацоўніцтва паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам культуры Латвійскай Рэспублікі на 2013 — 2015 гады;

Праграма супрацоўніцтва паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Рэспублікі Індыя ў галіне культуры, мастацтваў, адукацыі на 2014 — 2016 гады;

Мемарандум аб ўзаемаразуменні па культурным супрацоўніцтве паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам па справах культуры Народнай Рэспублікі Бангладэш, пагадненні з Францыяй аб культурным супрацоўніцтве, з Украінай аб супрацоўніцтве ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны, шэраг дакументаў у сферы культуры з Кітайскай Народнай Рэспублікай.

У 2013 годзе адбыліся Дні культуры Беларусі ў Эстоніі, Азербайджане, Фінляндыі, Ізраілі, Польшчы, Літве. У Беларусі прайшлі Дні культуры Арменіі, Казахстана, Санкт-Пецярбурга, Дні духоўнай культуры Расіі.

Такія асноўныя паказчыкі 2013 года.

Заклучная частка

У 2014 годзе дзейнасць арганізацый культуры таксама будзе ажыццяўляцца ў рамках стратэгічных задач па развіцці і эфектыўным выкарыстанні культурнага патэнцыялу краіны і безумоўным выкананні па-

На гэтым, здавалася, можна было б паставіць кропку ў маёй справяздачы і акрэсленні развіцця галіны ў 2014 годзе ды перайсці да разгляду больш дробных лакальных пытанняў.

Але ж напрыканцы майго выступлення я хацеў бы асобна засяродзіць вашу ўвагу на тым, што 2013 год быў не толькі чарговым этапам у развіцці нацыянальнай культуры і дзейнасці органаў кіравання ды арганізацый культуры. Гэта быў важны рубж у рэалізацыі прыняццяў дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, выкананні задач, мерапрыемстваў і паказчыкаў Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады — асноўнага нарматыўнага і праграмнага дакумента для ўсіх суб'ектаў дзейнасці ў дзяржаўным сектары культуры. Па выніках работы за гэты год — "стрыжнёвы" год выканання Дзяржаўнай праграмы — можна зрабіць пэўныя высновы аб сацыяльнай і эканамічнай эфектыўнасці функцыянавання сферы культуры ды спрагназаваць вектары і тэндэнцыі яе развіцця на бліжэйшую перспектыву.

Галоўнай, адметнай рысай 2013 года стала праца ва ўмовах неабходнасці аптымізацыі сферы культуры. У рамках аптымізацыі выдаткаў у 2013 годзе Міністэрствам культуры сумесна з Міністэрствам фінансаў былі скарачаны сродкі рэспубліканскага бюджэту ў памеры 205,3 млрд. рублёў, або 21% ад аб'ёму фінансавання 2013 года.

Аб'ектыўныя перадумовы як для радыкальнага перагляду падыходаў да колькасці ўстаноў галіны, так і для пераходу да новых мадэлей эканамічнага кіравання і рэгулявання сферы культуры насталі не ўчора.

Але ў 2013 годзе Міністэрствам культуры быў праведзены першы этап аптымізацыі сеткі арганізацый культуры і іх штатнай колькасці, выконваемых імі функцый.

На гэтым этапе органы дзяржаўнага кіравання і арганізацыі культуры правялі шэраг мерапрыемстваў, скіраваных на фарміраванне новага колькаснага і якаснага кадравага складу.

Нявырашаная на сённяшні дзень праблема — стварэнне нацыянальнай культурнай індустрыі. Яе, як вядома, складаюць арганізацыі, якія ствараюць культурны прадукт паточна-індустрыяльным, канвеерным метадам. Арыентацыя на максімальна шырокую аўдыторыю і тыражаванне свайго прадукту сотнямі і тысячамі копіі забяспечвае такім арганізацыям не толькі магчымасць самаакупнасці, але і высокую рэнтабельнасць.

тыпаў павінны атрымаць пэўныя прэферэнцыі, паколькі іх асноўныя функцыі — культурна-ўтваральныя і культурна-асветныя. Пры гэтым галоўнай умовай іх функцыянавання з'яўляецца канкурэнтаздольнасць прапанаванага культурнага прадукту, яго агульнакультурная і гістарычная значнасць.

Улічваючы, што пераважная колькасць арганізацый культуры адносіцца да рэгіянальных, мы выразна разумеем неабходнасць "новай канфігурацыі" культурнай прасторы у першую чаргу — рэгіянальнай. Узяўшы гэта ў ўвагу, тут можа быць карысны вопыт Расіі і Казахстана, асабліва ва ўмовах фарміравання адзінай эканамічнай прасторы. Гаворка ідзе аб cultural mapping (культурным карціраванні), г. зн. аб аўдыце наяўных культурных рэсурсаў рэгіёнаў, аналізе традыцый і рэальных культурных патрэб насельніцтва, уліку сацыяльна-маграфічных асаблівасцей і вызначэнні на гэтай аснове аптымальнай колькасці арганізацый культуры і іх функцыянальнага прызначэння. Мы ўжо маем станоўчы вопыт стварэння шматфункцыянальных арганізацый культуры ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Прадуктыўнае і апраўданае аб'яднанне сельскага клуба з музеем або бібліятэкай не толькі вызваляе значныя фінансавыя рэсурсы, але і стымулюе да новых, сучасных форм працы.

Нявырашаная на сённяшні дзень праблема — стварэнне нацыянальнай культурнай індустрыі. Яе, як вядома, складаюць арганізацыі, якія ствараюць культурны прадукт паточна-індустрыяльным, канвеерным метадам. Арыентацыя на максімальна шырокую аўдыторыю і тыражаванне свайго прадукту сотнямі і тысячамі копіяў забяспечвае такім арганізацыям не толькі магчымасць самаакупнасці, але і высокую рэнтабельнасць.

Сёння мы канстатуем нездавальняючы стан практычна ўсіх элементаў нацыянальнай кінаіндустрыі: ад фільмавытворчасці да кінавідапракату.

У 2013 годзе прыведзены грунтовыя змены структуры дзяржаўнага кіравання беларускай кінасферай.

Аднак культурная індустрыя — гэта не толькі кіно, відэавытворчасць і пракат. Вялікі ўплыў на соцыум аказвае поп-культура ва ўсёй разнастайнасці яе відаў і жанрава-стылявых форм, г. зн. усё тое, што мы разумеем пад шоу-бізнесам. Гэты сегмент нацыянальнай мастацкай культуры даволі доўга карыстаўся бюджэтнай падтрымкай, хоць па вызначэнні ён павінен і зрэшты паспяхова развівацца па рынковых прынцыпах.

Эканамічная і структурная мадэрнізацыя сферы культуры ставіць новыя задачы і перад установамі адукацый галіны. Склалася двакая сітуацыя, калі пазабюджэтныя даходы ўстаноў адукацыі актыўна растуць за кошт павелічэння колькасці студэнтаў-платнікаў, аднак гэта не аказвае прыкметнага ўплыву на палепшэнне сітуацыі з кадравым забеспячэннем арганізацый галіны, асабліва ў рэгіёнах. У гэтых умовах больш эфектыўнай і эканамічна абгрунтаванай з'яўляецца ўдаканаленне сістэмы дадатковай адукацыі дарослых, паколькі менавіта тут забяспечваецца рост чалавечага капіталу. Павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўка кадраў будзеца ў адпаведнасці з запытамі сучаснага грамадства і дзяржаўнымі патрэбамі ў развіцці нацыянальнай культуры і мастацтва. Можна, мы павінны ўкладваць больш сродкаў у тых, хто ўжо рэальна замацаваўся ды працягвае працаваць у галіне культуры?

Пытанні развіцця галіны немагчымыя без істотнай **мадэрнізацыі навуковай сферы**. Нам наўрад ці патрэбна такая значная колькасць навуковых даследаванняў і распрацовак абстрактнай метадалагічнай накіраванасці. Пры ўсёй важнасці фундаментальных тэарэтычных даследаванняў культуры і мастацтва, а таксама вузкапрофільных прыкладных даследаванняў, мы павінны перш за ўсё падтрымліваць распрацоўкі, асваваныя на навукова-тэхнічнае забеспячэнне дзейнасці Міністэрства культуры.

У сувязі з неабходнасцю выпрацоўкі новых падыходаў да развіцця сферы культуры неабходна сфарміраваць рабочыя групы ды калектывы, якія на працягу 2014 — 2015 гадоў распрацуюць Канцэпцыю і змест новай, наступнай Дзяржаўнай праграмы пад умоўнай назвай "Культура-2020", маючы на ўвазе тую мадэль культуры, да якой мы павінны прыйсці ў 2020 годзе. У яе аснову павінны быць пакладзены наступныя палажэнні:

1. Стварэнне умоў для павышэння эканамічнай эфектыўнасці сферы культуры за кошт:

— мадэрнізацыі сферы культуры і забеспячэння інавацыйнага развіцця арганізацый культуры шляхам маштабнага інвеставання ў тэхналагічнае абнаўленне, паўноснага ўкаранення і распаўсюджвання новых інфармацыйных прадуктаў і тэхналогій;

— павышэння якасці і эфектыўнасці аказання культурных паслуг з выкарыстаннем механізмаў шматканальнага фінансавання пры захаванні за дзяржавай функцыі забеспячэння мінімальнага сацыяльнага стандарту;

— аптымізацыі інфраструктуры, сеткі арганізацый і стымулявання росту кадравага патэнцыялу сферы культуры;

— забеспячэння дынамічнага развіцця нацыянальных культурных індустрыяў як важнага асяродка развіцця творчага патэнцыялу чалавека і магутнага патэнцыялу эканамічнага развіцця краіны; пераўтварэння фестывальнага руху ў нацыянальную сістэму канкурэнтаздольнай культурнай індустрыі;

— стварэння перадумоў для ўкаранення новых мадэлей фінанса-

вання культуры, якія грунтуюцца на інавацыйных падыходах да перамеркавання бюджэтных сродкаў і стварэнні сістэмы шматканальнага фінансавання;

— павышэння навукаёмкасці сферы культуры ў плане распаўсюджвання сучасных эканамічных механізмаў яе функцыянавання; забеспячэння актуальнасці і практычнай значнасці даследаванняў галіновага і вузлавога сектараў навукі з мэтаю выкарыстання іх вынікаў у кіраўніцкай дзейнасці;

2. Захаванне культурнай ідэнтычнасці Беларусі ва ўмовах глабалізацыі шляхам:

— падтрымкі і распаўсюджвання сферы функцыянавання традыцыйнай культуры як асновы нацыянальнай ідэнтычнасці, абавязковай умовы развіцця беларускай дзяржавы;

— захавання нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны і яе інтэграцыі ў сучаснае сацыяльна-эканамічнае развіццё рэгіёнаў, развіццё галін эканомікі, заснаваных на культурнай спадчыне (мастацкія промыслы і рамёствы, устойлівы культурны турызм, турыстычная інфраструктура);

— рэфармавання і ўдаканалення мастацкай адукацыі, этнакультурнага і патрыятычнага выхавання нашых грамадзян.

31 студзеня 2015 года мы будзем жонь у новым Еўразійскім эканамічным саюзе Беларусі, Казахстана і Расіі.

3. Фарміраванне і ўмацаванне становага знешняга і ўнутранага культурнага іміджа Беларусі за кошт:

— пашырэння міжкультурнага дыялога, развіцця камунікатыўнага патэнцыялу беларускай культуры; падтрымкі і інтэграцыі ў міжнародныя культурныя праекты і праграмы;

— стварэння канкурэнтаздольнага культурнага прадукту і яго эстэтычнай рэпрэзентацыі (экспарту) з дапамогай усіх магчымых каналаў яго дастаўкі канчатковаму карыстальніку; фарміравання агульнага рынку культурных паслуг на тэрыторыі Адноўленай эканамічнай прасторы;

— прыцягнення інвестыцый міжнародных фондаў для рэалізацыі перспектывных нацыянальных праектаў у сферы культуры.

Таму не трэба разумець аптымізацыю аднабакова — толькі як скарачэнне колькасці супрацоўнікаў і ўстаноў. У нас не так шмат працаздольных людзей, каб мы імі так лёгка расхваліліся. Аптымізацыя — гэта ў першую чаргу скарачэнне кіруючага апарата, прадстаўнікі якога, дарчы, у нашай галіне складаюць 19%. Гэта значыць, амаль тры паказчыкі, якіх мы павінны дасягнуць пры аптымізацыі да канца 2014 года. Скарачаючы, мы павінны думаць пра працаўладкаванне, а можа, нават і пра стварэнне новых працоўных месцаў. А гэта магчыма, калі мы пачнём разглядаць культуру не як бедную сротку з працягнутай рукой у бок Міністэрства эканомікі і Міністэрства фінансаў, а як паўнаважнае вытворчае сілу. Калі традыцыйнае пытанне "Што бюджэт дае культуры?" ператворыцца ў пытанне "Што культура дае бюджэту?". Гэта, безумоўна, з'ява не сённяшняга дня, але ж і не такая далёкая перспектыва. Таму трэба рыхтавацца да яе загады, каб заўтра раптам не аказалася без сваёй айнальнай культуры ўвогуле, змяніўшы яе поўнасцю на "дасягненні" бюлікай глабальнай цывілізацыі.

Пашырэнне маіх слоў, у лічбах і фактах, вы знайдзеце ў тых матэрыялах, якія мы падрыхтавалі для вас і якія ўстрымаюцца лепш не на слых, а вачыма — шляхам спакойнага і ўдумлівага чытання, навію якога, я спадзяюся, мы яшчэ не страцілі ў віры нашага такога непростага культурнага жоньдзя.

Дзякуй за ўвагу!